

**TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA RANGTASVIR ASOSIDA
KOMPOZITSIYA MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISH
TEXNOLOGIYASI**

Murodova Shohinabonu Alisher qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti
“Fizika va texnologik ta’lim” fakulteti
“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi”
ta’lim yo‘nalishi 2-bosqich 431-24-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at darslarida rangtasvir asosida kompozitsiya mashg‘ulotlarini tashkil etish texnologiyasi tahlil qilinadi. Rangtasvir va kompozitsiya o‘quvchilarning vizual tafakkurini, rang uyg‘unligini tushunish qobiliyatini va ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Maqolada interfaol metodlar, loyihaviy mashg‘ulotlar, vizual yordamchi materiallar va raqamli resurslardan foydalanish orqali darslarni samarali tashkil etish usullari tavsiflanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, texnologik va innovatsion yondashuvlar o‘quvchilarning san’at kompetensiyasini oshirish va ijodiy faolligini rag‘batlantirishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: Rangtasvir, kompozitsiya, tasviriy san’at ta’limi, interfaol metodlar, mashg‘ulotlarni tashkil etish, ijodiy fikrlash, maktab o‘quvchilari.

Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida tasviriy san’at darslarining asosiy maqsadlaridan biri o‘quvchilarda rangtasvir asosida kompozitsion yechimlarni shakllantirishdir. Rangtasvir o‘quvchilarga rang uyg‘unligini, kontrast va ohangni tushunish, shuningdek, ob’ektlarni fazoviy joylashtirish va manzara elementlarini uyg‘unlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, kompozitsiya o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini va vizual tafakkurini rivojlantiradi.

An’anaviy metodlar ko‘pincha o‘quvchilarning faolligini cheklaydi va ularning ijodiy salohiyatini to‘liq namoyon etishiga imkon bermaydi. Shu sababli, interfaol va innovatsion metodlarni qo‘llash zarurati ortadi. Loyihaviy mashg‘ulotlar, guruh ishlari, vizual ko‘rgazmalar va raqamli resurslar dars jarayonini qiziqarli qiladi, o‘quvchilarning mustaqil va ijodiy ishlashini rag‘batlantiradi.

Ushbu maqola rangtasvir asosida kompozitsiya mashg‘ulotlarini tashkil etish texnologiyasini o‘rganish va tavsiflashga qaratilgan bo‘lib, darslarda pedagogik samaradorlikni oshirish va o‘quvchilarning san’atga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirishga yordam beradi.

Rangtasvir asosida kompozitsiya mashg'ulotlarini tashkil etish tasviriy san'at darslarining muhim yo'nalishlaridan biridir. Bu jarayon o'quvchilarning rang tasavvuri, fazoviy sezgi, kompozitsion tushuncha va ijodiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ranglar uyg'unligi, kontrast va ohangni to'g'ri qo'llash o'quvchilarga estetik qarorlar qabul qilish imkonini beradi va san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Darsning dastlabki bosqichida o'quvchilarga ranglarning asosiy xususiyatlarini tushuntirish muhimdir. Iliq va sovuq ranglar, asosiy va yordamchi ranglar, rang kontrasti va ohang uyg'unligi tushunchalari amaliy mashg'ulotlar orqali o'rgatiladi. O'quvchilar ranglarni aralashtirish, tonlarni sozlash va rang uyg'unligini yaratish orqali rangtasvirning asosiy tamoyillarini o'zlashtiradi. Shu bilan birga, vizual materiallar, rasmlar va multimedia resurslari o'quvchilarning rang tasavvurini kengaytiradi va ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Interfaol metodlar dars jarayonini samarali va qiziqarli qiladi. Guruhlarda ishlash, muammoli vazifalarni hal qilish, loyihaviy mashg'ulotlar va rolli o'yinlar o'quvchilarni faol jalb qiladi. Masalan, o'quvchilar bir guruh bo'lib, turli rang kombinatsiyalarini tanlab, kompozitsion yechim yaratadi. Ushbu jarayon o'quvchilarda hamkorlik, ijodiy qarorlar qabul qilish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Guruh muhokamalari va konstruktiv fikr almashish ijodiy faollikni rag'batlantiradi va darsni samarali qiladi.

Kompozitsion tartib va fazoviy joylashuvni shakllantirish metodik jarayonning muhim qismidir. O'quvchilar ob'ektlarning joylashuvi, kattaligi, masofa va perspektiva tamoyillarini amalda qo'llashni o'rganadi. Bu ko'nikmalar o'quvchilarning vizual tafakkurini mustahkamlaydi va manzarani uch o'lchamli va uyg'unlashtirilgan tarzda ifodalashga yordam beradi. Rang uyg'unligi bilan birga, kompozitsion yechim o'quvchilarning estetik didini rivojlantiradi.

Texnologik vositalardan foydalanish pedagogik jarayonni yanada samarali qiladi. Onlayn galereyalar, interfaol dasturlar, video ko'rsatmalar va raqamli rasmlar o'quvchilarga turli rang va kompozitsion yechimlarni ko'rsatadi. Shu bilan birga, o'quvchilar o'z ishlarini raqamli formatda yaratadi va tahlil qiladi, bu esa ularning texnik va ijodiy ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Raqamli resurslar o'quvchilarning o'z ishini baholash va takomillashtirish imkoniyatini ham beradi.

Mustaqil ijodiy mashg'ulotlar o'quvchilarning individual salohiyatini rivojlantiradi. Har bir o'quvchi o'z ijodiy qaroriga mos rang kombinatsiyasini tanlaydi va kompozitsion yechim yaratadi. O'qituvchi rahbarligi ostida o'quvchilar ish jarayonini rejalashtiradi, natijalarni baholaydi va takliflar beradi. Shu bilan birga,

o‘quvchilar o‘z ishlarini tahlil qiladi, xatolarini aniqlaydi va natijalarni yaxshilashga harakat qiladi.

Baholash jarayoni metodik samaradorlikni oshirishning muhim vositasidir. O‘quvchilarning ishlari nafaqat yakuniy natijaga, balki ijodiy jarayon va faollik asosida baholanadi. Baholash mezonlari rang uyg‘unligi, kompozitsion balans, perspektiva va ijodiy qaror qabul qilishni o‘z ichiga oladi. Shu tarzda, baholash o‘quvchilarga o‘z ishini tahlil qilish va sifatini oshirish imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, rangtasvir asosida kompozitsiya mashg‘ulotlarini tashkil etish texnologiyasi o‘quvchilarning san’at kompetensiyasini oshirish, ijodiy fikrlashini rivojlantirish va darslarni samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Interfaol metodlar, loyihaviy mashg‘ulotlar, vizual va raqamli resurslardan foydalanish o‘quvchilarning faolligini oshiradi, darslarni qiziqarli qiladi va pedagogik jarayonning samaradorligini ta’minlaydi. Shu tariqa, pedagogik jarayon nafaqat texnik ko‘nikmalarni, balki o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini va san’atga bo‘lgan qiziqishini shakllantiradi.

Rangtasvir asosida kompozitsiya mashg‘ulotlarini tashkil etish texnologiyasi o‘quvchilarning san’at kompetensiyasini oshirish va ijodiy fikrlashini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Interfaol metodlar, loyihaviy mashg‘ulotlar, vizual yordamchi materiallar va raqamli resurslar yordamida o‘quvchilar rang uyg‘unligi, fazoviy joylashuv va kompozitsion balansni tushunadi, ijodiy qarorlar qabul qiladi va san’atga bo‘lgan qiziqishini oshiradi.

Guruh ishlari va mustaqil ijodiy mashg‘ulotlar o‘quvchilarda hamkorlik, mas’uliyat va ijodiy mustaqillikni rivojlantiradi. Baholash jarayoni o‘quvchilarning ijodiy jarayonini ham qamrab oladi, bu esa ularning san’at ko‘nikmalarini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, texnologik va innovatsion yondashuvlar darslarni qiziqarli qiladi va o‘quvchilarning estetik va ijodiy salohiyatini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov, S. A. (2017). Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons. *Eastern European Scientific Journal*, 1, 131–134.
2. Baymetov, B. B., & Shovdirov, S. A. (2023). Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in the Process of Teaching Fine Arts. *International Journal on Integrated Education*, 4(3), 60–66.
3. Ibraimov, X., & Shovdirov, S. A. (2023). Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students. *Science and Innovation*, 2(B10), 192–198.

4. Shavdirov, S. A. (2025). Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology. *AIP Conference Proceedings*, 3268(1), 070035.
5. Eisner, E. W. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. Yale University Press.
6. Barrett, H. C. (2007). Researching Electronic Portfolios and Learner Engagement: The REFLECT Initiative. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 50(6), 436–449.
7. Laurillard, D. (2013). *Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology*. Routledge.